

Het mooiste plan voor de natuur

Stem van de natuur

Projectontwikkelaars zien een te ontwikkelen gebied vaak als een blanco, leeg gebied dat ingevuld dient te worden, al dan niet met aandacht voor de natuur (“natuur inclusief”). Echter, het gaat vaak niet om een leeg gebied. Er woont al een gemeenschap: een levensgemeenschap van planten en dieren. Een levensgemeenschap zonder stem.

Het stationsgebied op de grens van Driebergen en Zeist staat aan de vooravond van verdere uitbreiding met woningbouw en bijbehorende infrastructuur. Het is een gebied dat omsloten ligt door NNN (NatuurNetwerk Nederland), dat vervolgens weer doorkruist wordt door (snel)wegenⁱ en natuurlijk een spoorlijn. Binnen zo’n vergaande ontwikkeling van het gebied is het ontzettend belangrijk, dat de stem van de natuur een prominente plek krijgt binnen het proces én het eindresultaat. Natuur heeft immers geen stem en kan zich niet eigenhandig verweren.

Natuurwaarde overstijgt grenzen

De natuurwaarde binnen het oriëntatiegebied is alleen al reden genoeg om alles op alles te zetten om zoveel mogelijk hiervan te behouden. Binnen het oriëntatiegebied bevinden zich vele beschermde soorten vleermuizen, dassen, amfibieën, reptielen en vogels. Maar natuur kent geen grenzen en verstoring van natuur beperkt zich niet tot een afgekaderd gebied. Juist dit gebied kenmerkt zich door de ligging op een overgang van hoog naar laag, van droog naar nat en van voedselarm naar voedselrijk. Dassen hebben burchten op de hogere zandgronden, maar zijn afhankelijk van het voedselaanbod in het voedselrijkere lagergelegen gebied. Amfibieën overwinteren in de hoger gelegen gebieden om zich te kunnen voortplanten in de lagergelegen watersystemen. Reeën schuilen overdag in het struikgewas maar foerageren in de schemering op de graslanden. Ook veel vogelsoorten hebben behoefte aan een ononderbroken natuurlijk gebied om zich veilig tussen nestel- en voedselgebieden te kunnen bewegen. De ontwikkeling van het stationsgebied beperkt zich dus niet tot de grenzen van het plan- of oriëntatiegebied. Daarom kijken wij op een veel grotere schaal en breder naar de ontwikkelingen die in het oriëntatiegebied gaan plaatsvinden.

Infrastructuur voor plant en dier

Het stationsgebied bevindt zich niet alleen op een knooppunt van migratieroutes van dassen, reeën, vogels en amfibieën, deze “robuuste verbindingen” zijn ook van belang om geïsoleerde populaties met elkaar te verbinden en zo inteelt te voorkomen. Dit draagt ook bij aan veerkrachtige populaties op een grotere ruimtelijke schaal door uitwisseling tussen deelgebieden, en het mogelijk maken van verspreiding van soorten binnen Nederland. Vanwege de huidige klimaatverandering zijn veel soorten

hun areaal naar het noorden aan het opschuiven, daarvoor zijn ecologische verbindingen nodig. Daarnaast zorgen weersextremen en andere drukfactoren voor lokaal uitsterven van soorten, de plekken kunnen via de ecologische verbindingen worden geherkoloniseerd.

Kun je natuur wel compenseren?

Bij dit soort projecten wordt al snel gebruik gemaakt van natuurcompensatie, maar is dit effectief? Dat weten we pas over 100 jaar. Het gaat namelijk niet alleen om kwantiteit, maar ook om kwaliteit. Een 100 jaar oude (bos)bodem bestaat letterlijk uit decimeters langzaam opgebouwde humus bestaande uit organische stof en een complex ecosysteem van planten, schimmels, bacteriën en dieren. Bodems die ook nog eens grote hoeveelheden CO₂ opslaan. De grond alleen al is een ontzettend waardevolle bron van biodiversiteit. Dat is niet in een paar jaar gecompenseerd. Oude bomen bieden ruimte aan vogels, marters en vleermuizen (nestholten). Het duurt decennia voordat een jonge boom geschikt is voor een buizerd om een nest in te bouwen of een specht om een nesthol te hakken.

Optimaliseren in plaats van compenseren!

Om de stem van de natuur te laten gelden blijven er eigenlijk maar twee opties over: niet bouwen en geen nieuwe activiteiten òf optimaliseren. Optimaliseren gebruiken we in dit verband als de realisatie van het best mogelijke resultaat voor de natuur, waarbij er uiteraard alléén binnen de rode contouren woningbouw plaatsvindt. Dit houdt niet in dat er elders gecompenseerd wordt, maar dat er binnen het gebied zelf natuurontwikkeling tot stand komt die de huidige status van het gebied ruim overstijgt. De ontwikkeling grijpen we dus aan als een kans om de natuurwaarde van het gebied nog veel groter te maken dan het nu al is. De ontwikkeling van het stationsgebied wordt in dit licht gezien dus geen aanslag op de natuur, maar een lichtpunt voor de natuur. Een lichtpunt dat de natuur in de huidige biodiversiteitscrisis heel hard nodig heeft.

Het mooiste plan voor de natuur gaat dan over de volgende elementen:

Natuurkwantiteit

Het oriëntatiegebied voor de natuur wordt hierin een stuk groter dan in de huidige plannen. Denk aan de driehoek Bunnik, Zeist Driebergen uitwaaiend naar De Woerd in het zuiden van het gebied.

Natuurkwaliteit

In de nieuw te ontwikkelen natuur optimaliseren we ook de natuurwaarde (dus ook biodiversiteit). Een goede monitoring van het gebied is hiervoor nodig: wat zijn de huidige natuurwaarden en welke potentie heeft het gebied? Wat is nodig voor een optimale natuurkwaliteit? Waar zijn absolute rustplekken nodig en waar laten we recreatie toe? Hoe optimaliseren we de hydrologische kwaliteit van het gebied?

Ecologische verbindingen

We optimaliseren het bestaande ecologische netwerk, waarin we huidige knelpunten opheffen en ook nieuwe verbindingzones realiseren. Hoe robuuster hoe beter.

Continuïteit van natuurwaarden

In een dichtbevolkt en snel ontwikkelend land als Nederland is het van belang dat natuur de tijd en rust krijgt zich te ontwikkelen en aan te passen aan problemen als klimaatverandering en verstoring door bouwactiviteiten. Continuïteit van het gebied is daarom essentieel. De te ontwikkelen natuurgebieden zullen daarom in beheer komen van één of meerdere terreinbeherende organisaties. Zij hebben de juiste motieven, kennis en kunde om de continuïteit van het gebied te waarborgen.

Natuurinclusieve woningbouw

Nieuwe woningen zijn CO₂-neutraal. Nestkasten en vleermuiskasten maken deel uit van het bouwontwerp. Zoveel mogelijk bomen blijven behouden. Voor de aanleg van tuinen gelden bepaalde eisen zoals een maximum percentage verharding en een minimum percentage inheems plantgoed. Omheiningen moeten voldoende passages hebben voor amfibieën en egels.

Stem van het Landschap

Het is duidelijk dat de stem van de natuur hier de boventoon voert. Toch gaat het om meer dan natuur. Het gaat ook om het landschap, om het DNA van het gebied dat deel uitmaakt van de landgoederenzone van de Stichtse Lustwarande. Ieder weekend komen veel mensen naar de Utrechtse Heuvelrug om te recreëren. Zij komen bijvoorbeeld uit Utrecht of de Randstad en niet voor niets. Zij gaan uitgeremd naar dit gebied vanwege de natuurwaarden, de rust, het erfgoed en het landschap. Dat is iets wat wij in stand moeten houden. Weg is weg. Het stationsgebied kan hierin een grote rol spelen als een 'hub' voor de rest van de Utrechtse Heuvelrug. En als voorbeeldstation voor hoe het ook kan.

Het gebied maken we toekomstbestendig, zonder het DNA van het gebied te verliezen en zeker zonder verlies van natuurwaarden. Geen compromis dus, maar streven naar het mooiste resultaat voor de natuur en voor het landschap.

ⁱ Er zijn diverse tunnels, faunapassages en andere voorzieningen om de barrièrewerking van (snel)wegen te verminderen